

Ба Шурои диссертациони 6D.KOA-001-и
назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон
(734025, ш. Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ, 17)

ТАҚРИЗИ

муқарризи расмӣ ба диссертатсияи Нуриддинзода Сайҷамолидин Ҳайдар дар мавзӯи «Назарфиребии сиёсӣ ҳамчун таҳдид ба суботи сиёсии ҷомеа (дар мисоли Ҷумҳурии Тоҷикистон)» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои сиёсӣ аз рӯи ихтисоси 23.00.02 – Ниҳодҳо, равандҳо ва технологияи сиёсӣ

Кори диссертациони Нуриддинзода Сайҷамолидин Ҳайдар дар мавзӯи «Назарфиребии сиёсӣ ҳамчун таҳдид ба суботи сиёсии ҷомеа (дар мисоли Ҷумҳурии Тоҷикистон)», ки барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои сиёсӣ пешниҳод шудааст, бо шиносномаи ихтисоси 23.00.02 – Ниҳодҳо, равандҳо ва технологияи сиёсӣ, ки аз рӯи он ба Шурои диссертационӣ мувофиқи фармоиши Комиссияи олии аттестациони назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 1-уми ноябри соли 2021, таҳти №311/01 ҳуқуқи қабули диссертатсияҳо барои ҷимоя дода шудааст, мувофиқ мебошад.

Аввалан, мавзӯи интихобгардидаи диссертациони мазкур аз якҷанд ҷиҳат муҳим мебошад. Пеш аз ҳама, масъалаи назарфиребии сиёсӣ ҳамчун таҳдид ба суботи сиёсии ҷомеа ва ҳамчун монеи рушди мутаносиб дар заминаи донишҳои муосири илмҳои сиёсӣ мавриди пажӯҳиши хоса қарор гирифтааст.

Дуюм, рушди босуръати низоми муносибатҳои сиёсӣ дар замони муосир ва инкишофи сиёсати ҷаҳонӣ омӯзиш ва таҳқиқи масъалаи суботи сиёсии ҷомеа ва инкишофи пайвастаю мутаносиб, рафъ намудани ҳар гуна монеаҳо ва таҳдидҳоро рӯзмарра мегардонад. Муносибатҳои замони муосирро бе ташкили муқовимати сатҳи зарурӣ бар зидди ифротгароӣҳои сатҳи гуногун тасаввур кардан гайриимкон аст. Зеро рушди муносибатҳои сиёсии ҷомеаи муосир собит менамояд, ки бе

мубориза бар зидди тамоюлҳои манфию ифротӣ ва дарёфти роҳу воситаҳои бартараф намудани онҳо, ҳар гуна таъсиррасониҳоро пайдо кардаанд ва ҳамчун ниҳоди сиёсӣ воситаи пурзӯри ҳалалдор намудани инкишофи мутаносиби ҷомеа гардидаанд ҳалли дилхоҳи масъалаҳои мубрами ҷомеа муяссар наметарсанд. Аз ин рӯ, дар рисолаи мазкур дарки амиқи назарфиребии сиёсиро дар ҷомеаи муосир ва дарёфти роҳу воситаҳои муқовимат бо онро ҳамчун вазифаи муҳими рӯз мавриди омӯзиш ва натиҷагирӣ қарор дода шудаанд.

Сеюм, дар низоми нави муносибатҳои ҷамъиятӣ падидаю ҳодисаҳои ҳастӣ доранд, ки дар раванди сиёсӣ мақом ва ҷойгоҳи хоса пайдо намуда, ҳамчун ифодагари манфиатҳо ва муносибатҳои ҷамъиятӣ ҷанбаҳои гуногуни ҳаёти одамонро ифода намуда, ба сифати унсuri муҳим дар таносуби муносибатҳо баромад менамоянд.

Диссертант сатҳи мубраммияти масъалаи таҳқиқшавандаро дуруст дарк намуда, кӯшидааст, ки моҳияти онро тавассути дарки амиқи хусусиятҳои гуногуну васеъ дарк намояд ва онҳоро дар рафти натиҷагирӣ ва таҳияи пешниҳодот мавриди истифода қарор диҳад. Ӯ дуруст таъкид менамояд, ки назарфиребии сиёсӣ ва зуҳуроти мухталифи он тавассути технологияҳои гуногуни иттилоотӣ баҳри таъсиррасонӣ ба мафкураи одамони касбу кори гуногун анҷом дода мешавад. Ҳадафи асосиро дар доираи идеологияи муайян ва бештар дар доираи навҳои мухталифи идеологияи ифротгарой тағйир додани зеҳну тафаккури шаҳрвандон ташкил менамояд.

Муаллиф дуруст таъкид менамояд, ки назарфиребии сиёсӣ дар ҳама гуна мавридҳо ба хотири радикалию ифротгаро намудани умумиятҳои гуногуни аҳоли, пеш аз ҳама, ҷавонон нигаронида шудааст.

Диссертатсияи Нуриддинзода Сайҷамолидин Ҳайдар аз муқаддима, тавсифи умумии таҳқиқот, ду боб, панҷ зербоб, хулоса, тавсияҳо барои истифодаи амалии натиҷаҳо, рӯйхати адабиёт ва интишороти муаллиф аз рӯйи диссертатсия иборат аст.

Муаллиф дар муқаддима мубрамияти мавзуи таҳқиқот ва дараҷаи омӯзиши мавзуро асоснок намудааст. Дар бахши тавсифи умумии таҳқиқот дар хусуси объект, предмет, мақсади асосӣ ва вазифаҳои таҳқиқот, фарзияи таҳқиқот, асосҳои назариявӣю методологии таҳқиқот, навгонии илмӣ таҳқиқот, нуктаҳои ба ҳимоя пешниҳодшаванда ва ғайра ифода ёфтаанд.

Муаллиф дар баробари масъалаҳои гуногун ба ҳолату дараҷаи таҳқиқи мавзӯ таваҷҷуҳи хоса намуда, адабиёти зиёдеро мавриди истифода ва таҳлили амиқ қарор додааст. Махсусан, ба адабиёти замони муосир таваҷҷуҳи бештар намудааст.

Навгонии илмӣ таҳқиқот, пеш аз ҳама, дар гузориши масъала намоён мегардад. Мақсад ва вазифаҳои рисолаи мазкур доираи васеи масъалаҳои вобаста ба назария ва амалияи назарфиребии сиёсӣ ва ҳолатҳои мушаххаси муқовимат бо онро дар шароити Ҷумҳурии Тоҷикистон фаро мегирад. Таҳқиқоти мазкур кӯшиши таҳлили сиёсӣ барои баррасии мақоми ҳодисаҳои раванди сиёсӣ ва дарёфти роҳу воситаҳои танзими онҳо дар шароити Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад.

Аз мақсад ва вазифаҳои таҳқиқот бармеоянд, ки навгонҳои илмӣ дар кори диссертатсионӣ ҷиҳатҳои зеринро дарбар мегиранд:

– назарфиребии сиёсиро дар масири таърихӣю сиёсӣ таҳқиқ гардидаанд, хусусиятҳои бевоситаи истифодаи онҳо дар фаъолияти субъектҳои сиёсии замони муосир мушаххас гардидаанд;

– самтҳои фаъолияти субъектҳои назарфиребии сиёсӣ таҳқиқ гардида, шаклҳои асосии истифодаи технологияҳои муосир муайян шудаанд;

– технологияҳои муосири назарфиребии сиёсӣ дар фаъолияти ташкилотҳои экстремистию террористӣ таҳқиқ гардида, оқибатҳои ноговори онҳо барои ҷомеа нишон дода шудаанд;

– фаъолияти иртиқоии ташкилот ва ҳаракатҳои террористию экстремистӣ мавриди омӯзиш қарор гирифта, таъсири назарфиребии сиёсӣ ба суботи сиёсии Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян шудаанд;

– таҷрибаи мамлакатҳои гуногун дар мавриди пешгирии оқибатҳои назарфиребии сиёсӣ таҳлил гардида, роҳу усулҳои муқовимат бо технологияҳои он нишон дода шудаанд.

Нуктаҳои асосии ба ҳимоя пешниҳодшаванда дар доираи мақсад ва вазифаҳои таҳқиқотӣ қарор гирифтаанд ва мазмуни рисолаҳо ифода менамоянд.

Дар боби аввали рисола Нуриддинзода С.Ҳ. ҷанбаҳои назариявӣю методологии таҳқиқи масъалаҳои гуногуни назарфиребии сиёсиро мавриди омӯзиш қарор дода, ба масъалаи асосӣ ва заминаҳои таърихӣю сиёсии назарфиребии сиёсӣ, ки бештар характери таълимӣ доранд тавачҷуҳ намудааст. Диққати асосӣ ба таълимоти классикии назарфиребии сиёсӣ дода шудааст. Махсусан, назари муҳаққиқони давру замони гуногун Сун Тзи, Н.Макиавели, Г.Лебон, Х. Ортега-и-Гассет ва дигарон дар фаҳми моҳият ва мазмуни падидаи мазкур аҳамияти хосаро касб менамоянд. Зимни таҳқиқу омӯзиш ва хулосагириҳо дар мавриди назарфиребии сиёсӣ ва асоснокнамоии ҷанбаҳои назариявӣю методологии масъала тавачҷуҳи хосаро концепсияҳои «идоракунии омма ва издиҳом», «афкори ҷамъиятӣ ва усулҳои ташаккул додани он», назарияи «иртиботи сиёсӣ», «ҷангҳои иттилоотӣ», «таъсиррасонии психологию иттилоотӣ» ва амсоли онҳо ташкил намудаанд. Яъне, муаллиф тавонистааст, аз таърихи таълимоти сиёсӣ ба нафъи тавсиф ва маънидодкуниҳои пурраю амиқи ҳодисаи замони муосир ба таври хуб истифода намояд.

Тавачҷуҳи хосаро таркиботи назарфиребии сиёсӣ пайдо намудааст, ки онро диссертант ба зерсохторҳои гуногун тақсим намудааст. Назарфиребии сиёсӣ аз унсурҳои гуногун таркиб ёфтааст. Вале дар сохтори он нақш ва ҷойгоҳи субъектҳо (манипуляторҳо, фиребдиҳандагон), объект, шароит ва имкониятҳои субъект, мақсадҳои субъект, роҳу усулҳо ва шаклҳои зоҳиршавии таъсиррасонии иттилоотӣю психологӣ, ки ифодаи навҳои назарфиребианд аҳамияти хоса пайдо менамоянд.

Таълимоти назарфиребии сиёсӣ махсусиятҳои гуногунро касб намудааст. Бахусус, истифодаи назарфиребии сиёсӣ ва зухуроти гуногуни он дар шароити ҳозира ба навҳо ва шаклҳои гуногуни технологияҳои иттилоотию коммуникатсионӣ вобастааст. Диссертант диққати асосиро бештар ба чунин шаклҳои истифодаи назарфиребии сиёсӣ равона намудааст: технологияи тағйир додани ҷаҳонбинии одамон, технологияи ба сӯйи дигар кашидани диққати одамон ва аз масъалаи асосӣ дур намудани онҳо, паҳн намудани иттилоотии махфии мақомоти давлатӣ, ҳизбҳои сиёсӣ ва дигар иттиҳодияҳои сиёсӣ, моҳирона истифода намудани омили бардурӯғ, технологияи ҳангомасозӣ, тарғибу ташвиқи махфияна, технологияи мағзшӯӣ, технологияи мазоқу изтеҳзо ва ё тарсонидан ва ғайра.

Диссертант инчунин ба масъалаи истифодаи технологияи фиреб ва дурӯғ аз ҷониби ташкилотҳо ва ҳаракатҳои ифротӣ таваҷҷуҳ намуда, хосияти радикалию каноравии онҳоро ба таври васеъ тавсиф намудааст.

Дар боби дуюми кори диссертатсионӣ Нуриддинзода С.Ҳ. бештар ба масъалаҳои амалии назарфиребии сиёсӣ ва таъсири онҳо ба системаи сиёсӣ ва раванди инкишофи Ҷумҳурии Тоҷикистон таваҷҷуҳ намудааст, ки дорои сатҳи баланди рӯзмаррагӣ ва муҳимиятҳои гуногун мебошад. Таъсироти манфӣ ва гумроҳқунандагии назарфиребии сиёсӣ бештар аз худ дарак медиҳанд. Иттиҳодияҳои сиёсӣ, ки дар нисбати давлат ва ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон мавқеи муҳолиф пайдо намудаанд, ба он мекушанд, ки аз тамоми восита, аз ҷумла, технологияи сершумори замони муосир истифода намуда, мақсадҳо ва вазифаҳои бунёдкоронаи Давлати Тоҷикистон ва роҳбарияти онро зери шубҳа қарор дода, бо ҳамин роҳ як навъ нобоварии мардумро дар нисбати ҳокимияти олии кишвар ташаккул диҳанд. Ёртирозҳо ва сатҳи дигари муқовиматҳоро ба вучуд оранд. Бо ҳамин суботи сиёсӣ ва инкишофи мутаносиби кишварро зери суол баранд. Аз ин ҷост, ки роҳбарияти кишвар, фаъолони сатҳи

гуногун, қисми фаъоли ҷомеаи шаҳрвандӣ ба чунин амалҳо муқовимати шадид гирифта, фаъолиятҳои нерӯҳои ифротиро ба нестӣ мерасонад.

Дар рисолаи диссертатсионӣ пайдо намудани роҳу воситаҳо ва усулҳои муқовимат ба фаъолияти нерӯҳои ифротгаро, ки назарфиребии сиёсиро воситаи ҳалалдор ва номунтазам гардонидани раванди сиёсии Тоҷикистон меҳисобанд, аҳамият ва назари ҳосаи муаллифро касб намудаанд. Таъкид мегардад, ки бояд ВАО ба унсури марказии муборизаи зидди назарфиребии сиёсӣ табдил ёфта, дар рафъи бевоситаи он тавассути фаъолиятҳои гуногуни мақсаднок ва самтгирифта иштироқи бевоситаи фаъолони дошта бошад. Бояд дар заминаи истифодаи таҷрибаи кишварҳои дигар, махсусан, таҷрибаи мамлакатҳои, ки бо инқилобҳои ранга рӯ ба рӯ шудаанд, Тоҷикистон тарҳи ҳосаи мубориза ба муқоили ифротгароӣ ва назарфиребии нерӯҳои ифротию мочарогарро пайдо намояд.

Дар хулосаи кори диссертатсионӣ натиҷаҳои раванди таҳқиқот ва тавсияҳои муаллиф барои ҳалли масъалаҳои мавриди пажӯҳиш ҷой гирифтаанд. Хулоса ва тавсияҳои муаллиф дар асоси таҳлили илмии натиҷаҳои таҳқиқоти назарявӣ ва таҷрибавӣ пешниҳод шудаанд.

Натиҷаҳои амалии таҳқиқотро метавон дар низоми корҳои ниҳодҳо, сохторҳо ва идораҳои давлатӣ, ки муносибатҳои соҳаи ҳаёти сиёсии ҷомеа ва умуман, муносибатҳои ҷамъиятиро танзим менамоянд, дар раванди таҳқиқи минбаъдаи масъалаҳои самти мазкур ва махсусан, ҳангоми анҷом додани фаъолияти таълимӣ, бахусус таълими илмҳои сиёсӣ ва илмҳои дигари ҷамъиятию гуманитарӣ мавриди истифодаи васеъ қарор дод.

Муҳтавои асосии таҳқиқот дар 2 конференсияи ҷумҳуриявӣ аз ҷониби муаллиф дар шакли маъруза пешниҳод гардидаанд. Ҳамчунин, аз рӯи мавзӯи диссертатсия муаллиф 5 мақолаи илмӣ дар маҷаллаҳои илмии тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба таъб расонидааст. Теъдоди маводи ҷопшуда ба

банди 35-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-юми июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ шудааст, мувофиқ мебошад.

Дар баробари муваффақиятҳо таҳқиқоти диссертатсионӣ аз баъзе камбудихо ва норасогихо ҳолӣ нест. Онҳоро метавон ба таври зайл нишон дод:

1. Муаллиф дар боби дуюми кори диссертатсионӣ бештар масъалаҳои амалии назарфиребии сиёсиро мавриди омӯзиш қарор дода, дар бораи муқовимат ба ҳамин гуна тамоюлҳои инкишофи сиёсӣ ибрози назар намудааст. Беҳтар мебуд, ки диссертант дар мавриди ташаккули тарҳи ҳосаи мубориза ба муқоили ифротгароӣ ва назарфиребии сиёсӣ дар шароити кунунии Тоҷикистон андешаҳои мушаххас пешниҳод менамуд.

2. Агар муаллиф дар кори диссертатсионӣ ба фаъолияти марказҳои қабули қарорҳо дар мавриди фаъолияти созмонҳои ифротӣ оид ба масъалаҳои назарфиребии сиёсӣ ва таъсири онҳо ба инкишофи мутаносиби ҷомеа таваҷҷуҳи бештар менамуд, таҳқиқоти мазкур боз ҳам беҳтар мегардид.

3. Агар муаллиф дар кори диссертатсионӣ заминаҳо ва роҳҳои асосии муқовимат бо назарфиребии сиёсиро дар шароити имрӯзаи Тоҷикистон нишон медод, рисола бурди калон пайдо менамуд.

4. Яке аз роҳҳои пешгирӣ намудани паҳншавии назарфиребии сиёсӣ баланд бардоштани маданияти сиёсии ҷавонон мебошад. Вале диссертант ба масъалаи мазкур чандон таваҷҷуҳи ҷиддӣ зоҳир накардааст.

Дар маҷмуъ, диссертатсия таҳқиқоти илман асоснокшуда ва ба таври мантиқӣ анҷомёфта ба ҳисоб рафта, норасогихои дар боло зикршуда арзиши илмии онро кам намегардонанд.

Диссертатсияи Нуриддинзода С.Ҳ. ба талаботи бандҳои 31-33-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-юми июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ шудааст,

мувофиқ мебошад. Диссертатсия аз чониби муаллиф мустақилона навишта шуда, дорой мазмун ва мантиқи ягонаи дохилӣ мебошад. Натиҷа ва нуктаҳои навини илмии ба ҳимоя пешниҳодшуда саҳми шахсии муаллифи диссертатсияро дар ҳалли масъалаи мушаххаси илмӣ, таҳқиқи назарфиребии сиёсӣ ҳамчун падидаи номатлуби ҷомеаи муосир, ки пеш аз ҳама, ба суботи сиёсии ҷомеа ва умуман, ба инкишофи мутаносиб ҳалалҳои зиёд ворид намуда, дар пешрафти ҷомеа мушкилиҳо ва монеаҳои гуногунро ташаккул медиҳанд, собит месозанд.

Хулоса, рисолаи диссертатсионии Нуриддинзода С.Ҳ. ба талабот оид ба корҳои диссертатсионӣ дар мавриди дарёфти дараҷаи илмии номзади илм мувофиқ буда, муаллифи он сазовори мушарраф гардидан ба дараҷаи илмии номзади илмҳои сиёсӣ аз рӯи ихтисоси 23.00.02 – Ниҳодҳо, равандҳо ва технологияи сиёсӣ мебошад.

Тақризи мазкур ба талаботи банди 71-72-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-уми июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ шудааст, мувофиқ мебошад.

Муқарризи расмӣ:

Номзади илмҳои сиёсӣ, мудирӣ шуъбаи
сиёсатшиносии Институти фалсафа,
сиёсатшиносӣ ва ҳуқуқи ба номи
А. Баҳоваддинови АМИТ

Муродов С.А.

Имзои С.А. Муродовро тасдиқ мекунам.
Нозири калони II ИК ИФСХ АМИТ

Шозедов Х.

Суроға:

734025, Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Душанбе, х. Рӯдакӣ, 33,
тел.: (99237) 2215689

10-уми апрели соли 2023